

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2021

2(2):48/68

Geliş Tarihi / Receive : 07.11. 2021

Kabul Tarihi / Accepted : 23.12. 2021

Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarında Mekân Algısı

Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tales

Gülcan CAYMAZ

Öğr. Gör., Karabük Üniversitesi, TÖMER

Prelector, Karabuk University, TOMER

e-mail: glcncymz@hotmail.com

Orcid ID: 0000 - 0002 - 1890 - 5997

Atıf/Cite as: Caymaz, Gülcan (2021). Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarında Mekân Algısı. trk Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi, 2 (2),.Retrieved from <https://www.trkdergisi.com/index.php/trk/article/view/65>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarında Mekân Algısı

Öz

Masallar, halkların kültür hazinesini ve yaşam şeklini içinde barındıran, eğlendiren, eğlendirirken düşündüren, inandırma amacı gütmeyen edebi bir türdür. Masallar aracılığı ile toplumların sahip olduğu dil, kültür yapısı ve yaşam şekli kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Önceleri şifahi olarak yayılan masallar, daha sonraları kayıt altına alınır ve yazıya geçirilir, halkların milli hafızasını oluşturmada önemli bir rol üstlenen masallar, insanların sahip oldukları dili ve kültürü geleceğe aktarmada bir köprü vazifesi görür.

Önceleri bir kaynaktan beslenen ve belli bir bölge içerisinde anlatılan masallar, zaman içerisinde savaşlar, göçler vb. kitlesel hareketlerle dünya üzerinde yayılarak varyantlaşır, iyilik, kötülük... gibi kavramları gerçeğe bağlı kalmadan varlıklar üzerinden kendisine konu edinir. Masallar, maddi, manevi değer yargıları çerçevesinde gelişir ve tüm insanlık için evrensel bir nitelik kazanır. Bu haseple bölgeler ve milletler arasında farklı kahraman isimleriyle aynı konu ve motifleri içeren masalları görmek mümkündür.

Kırgız ve Anadolu Türkleri de aynı kültür dairesine ait olmakla birlikte, zaman içinde yapılan kitlesel göçler nedeniyle her iki halkın yaşam şekillerinde bazı farklılıklar görülmektedir. Türkler, doğudan batıya doğru göç ederken içinde buldukları coğrafyalarla ve kültürlerle etkileşime girmişlerdir bu da onların geleneksel yaşam şekilleri ve sosyal hayatları üzerinde etkili olmuştur. Bahsedilen bu değişimlerin en açık örnekleri, Kırgız ve Anadolu masal metinlerinde gözler önüne serilmektedir. Bu çalışmada, Kırgız hayvan masallarından ve Anadolu hayvan masallarından hareketle her iki halkın coğrafi yaşamı ve sosyal yaşamı mercek altına alınacaktır. Türklerin geleneksel yaşam tarzı olan konargöçer hayatın, yapılan göçlerle birlikte nasıl mekânsal bir değişim gösterdiği örnek cümlelerde verilecektir. Masal metinlerindeki doğal mekânlar ve yapay mekânlar belirlenerek elde edilen bulgular karşılaştırmalı şekilde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hayvan Masalları, Mekân, Kültür, Konargöçer Hayat, Yerleşik Hayat.

Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tales

Abstract

Tales are a literary genre that contains the cultural treasure and way of life of peoples, entertains, makes them think while having fun, and does not aim to make you believe. The language, cultural structure and lifestyle of societies are transferred from generation to generation through fairy tales. The tales, which were spread verbally at first, are later recorded and written down. The tales, which play an important role in creating the national memory of the peoples, serve as a bridge in transferring the language and culture to the future.

The tales It spreads around the world with mass movements and becomes variant, and it deals with concepts such as goodness, evil... through beings without being tied to reality. Tales develop within the framework of material and spiritual value judgments and gain a universal quality for all humanity. For this reason, it is possible to see tales with the same subject and motifs with different hero names among regions and nations.

Although Kyrgyz and Anatolian Turks belong to the same cultural circle, there are some differences in the lifestyles of both peoples due to mass migrations over time. As Turks migrated from east to west, they interacted with the geographies and cultures they lived in, which had an impact on their traditional lifestyles and social lives. The clearest examples of these changes are revealed in the Kyrgyz and Anatolian fairy tale texts. In this study, the geographical life and social life of both peoples will be examined based on the Kyrgyz animal tales and Anatolian animal tales. Example sentences will be given about how the nomadic life, which is the traditional life style of the Turks, changed spatially with the migrations. By determining the natural spaces and artificial spaces in the fairy tale texts. Obtained findings will be evaluated comparatively.

Keywords: Animal Tales, Place, Culture, Nomadic Life, Resident Life.

Kırgız ve Anadolu Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar

Masal, nesirle söylenen, dini inançlardan ve törelerden bağımsız, hayal ürünü, anlattıklarına inandırma amacı gütmeyen, kısa anlatı türüdür. (Boratav, 2016, s.85). Bu anlamda masalların en eski dil örneklerinin izlerini taşıdığı söylenebilir. Masallar diliyle oluştuğu toplumun kültürünü de içerisinde taşır. Daha çok sözlü üretilen kalıp sözlere benzer biçimde ilk örnekleri bakımından sözlü olarak üretilir (Kundakçı, 2020, 4).

Masallar, insanların dilini, kültürünü ve yaşayış tarzlarını gelecek nesillere aktaran en önemli anlatı türlerinin başında gelmektedir. Eğlendiren, eğlendirirken ders veren ve düşündüren bu anlatı türü, ulusların kimlik

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

kodlarını bünyelerinde barındırırlar. Dünya üzerinde her bölgede var olan ve evrensel bir nitelik taşıyan masallar, önceleri şifahî olarak kendisine yayılma alanı bulur. İlk olarak Grimm kardeşler tarafından derlenerek kayıt altına alınan bu masallar, sonraları halk bilimi alanında araştırma konusu olarak bilimsel bir şekilde ele alınır. Tarih Öncesi Nazariye, Tarihi Nazariye, Antropolojik Görüş şeklinde incelenerek masalların nereden geldiği ve kaynağı araştırılmaya çalışılır. Masallar hakkında bilimsel çalışmaların giderek yaygınlaşmasıyla birlikte Atti Aarne, V. Propp, Stith Tompson, Pertev Naili Boratav gibi araştırmacılar masalları kendi içinde kategorize ederek sınıflandırır. Masallar, ait oldukları bölgenin kültürel kodlarını ve hafızasını içinde barındırırlar bu sebeple "Toplum hayatı içinde milli hafıza en önemli unsurdur. Çünkü milli hafıza, kişiyi toplumun diğer bireyleri ile temasa geçirip onları birleştiren, tarihi taşıyan en önemli araçtır." (Kundakçı, 2019, s. 189). Bu minvalde çalışmamıza konu olan masallar da Kırgız ve Anadolu kültüründe de önemli bir yer teşkil ederek toplumun hafızasını güçlü, milli kimliğini canlı tutmaktadır. "Kırgız Türklerinde de tarihi derinliğin beraberinde getirmiş olduğu genişlik ve zenginlik edebi alanda kendini göstermektedir." (Kapağan, 2015, s.31). Böylelikle, edebi türlerden biri olan masallar aracılığı ile Kırgız dili, yaşam şekli ve kültürü gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Özellikle kadınlar tarafından çocuklara aktarılan masallara Kırgızistan'da "comok"(masal) terimi kullanılmaktadır. (İşcanoğlu, 2019, s.3).

Kırgız kültüründe önceleri sözlü olarak gelişimini sürdüren masallar, 19. yüzyılın 2. yarısından sonra derlenerek kayıt altına alınır. İlk derleme çalışmaları sırasıyla 1856'da Çokan Velihanov ve Vasiliy yapar. Daha sonra, V. Radlov 1862- 1869 yılları arasında yaptığı masal derlemelerini Proben'in 5. cildinde yayınlar. Giderek araştırmacılar tarafından geniş bir çalışma alanı oluşturan Kırgız masalları: Viladimir Propp, Kayyum Miftakov, Nasirdin Baytemirov... gibi pek çok derlemeci tarafından derlenerek yazıya geçirilir. (Çaymaz, 2019, s. 21). Sonraları yapılan derleme çalışmalarında ise Kırgız masalları, Kırgız folklorunun el kitabı niteliğindeki eserde bilimsel ve kapsamlı bir şekilde ele alınarak oluşumları, konuları, kahramanları, formel yapıları bakımından incelenir ve 1973 yılında yayımlanır. Kırgız masalları, hayvan masalları (keramettüü, sihirli masallar (turmuştuk), realist masallar şeklinde kategorize edilerek araştırmacılar tarafından sınıflandırılır. (Karadavut, 2006, s. 9).

Zaman içinde Türk halkı, savaşlar, kıtlıklar ve türlü sebeplerden dolayı atotopraklarından çıkarak kendilerine yeni yurtlar edinirler "Türkler, Orta Asya'dan Batı'ya gelirken kendilerine has bir uygarlık zeminini inşa ederek büyük bir potansiyelle gelirler. (Bacaklı, vd., 2016, s. 3263). Bu doğrultuda masallar da dilden dile anlatılagelir, değişik bölgelere yayılarak gelişme

alanı bulur ve varyantlaşır. Şöyle ki Kırgız ve Anadolu masalları aynı kültürün memba olduğu için bazı farklılıklar olsa da ortak bir kültür birikimini aynı daire içinde buluşturur. Bu sebeple, Anadolu masallarında eski Türk kültürünün izleri hâlâ bulunmakla birlikte Anadolu topraklarına yerleştikten sonraki hayat şekillerinin yansıması da masalarda kendini göstermektedir.

Bu bağlamda, Anadolu halkı arasında atayurtlarından getirilen ve halk arasında anlatılagelen masallar, ortak Türk kültürünün maddi ve manevi unsurlarını Anadolu topraklarına nüfuz ettirir. Masallar, zaman içinde sözlü kültürden sıyrılarak Türk halk edebiyatının içinde kendisine ait bir disiplin oluşturur ve araştırmacılara geniş bir çalışma alanı sunar. Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından masal derleme çalışmaları başlatılır ve kaynak kişilerden masallar derlenerek kayıt altına alınır. Bu alanda ilk çalışma 1912 yılında Türk Masalları adı ile K.D. tarafından yayımlanır. Sonraları Ziya Gökalp, Küçük Mecmua Dergisi'nde halk masallarını yayımlar. Daha sonra ise bu masalları Altın Işık isimli masal kitabında bir araya toplar. Sırası ile Bahtevan Hanım, 1930 yılında *Türk Masalları* adlı bir kitap çıkarır, ardından 1936 yılında Naki Tezel, dergilerde yayımladığı masalları bir araya toplayarak Keloğlan Masalları adlı kitabı kaleme alır. Bunun yanı sıra Eflatun Cem Güney, *En Güzel Türk Masalları* 1948, Pertev Naili Boratav ve Volfram Eberhard'ın ortak çalışması *Typen türkischer Volsmarchen* 1953 yılında kaleme alınır ve Anadolu masallarını kendi içinde sınıflandırır.

Ayrıca Boratav, şahsi çalışmalarını 1958 yılında *Zaman Zaman İçinde* ve 1969 yılında *Az Gittik Uz Gittik* adlı eserlerinde bir araya toplayarak yayımlar. Masal derleme faaliyetlerinin artarak yaygınlaşması akademik anlamda da doktora ve yüksek lisans tezlerine konu olur. Bu minvalde: Saim Sakaoğlu, Umay Günay, Bilge Seyidoğlu, Ali Berat Alptekin gibi araştırmacılar değerli çalışmalar yapmışlardır (Çaymaz, 2019, s. 23).

Ortak bir kültürden beslenen Kırgız ve Anadolu masalları, zaman içinde yapılan kitlesel göçlerle yerleştikleri toprakların kültürüyle etkileşime girer ve bazı farklılıklar gösterir. Örneğin, Kırgız masallarında daha çok konargöçer yaşama ait tabiatla iç içe olan mekânsal unsurlar görülürken Anadolu masallarında daha çok yerleşik hayata ait mekânlar görülmektedir. Bu doğrultuda, çalışmaya konu olan Kırgız ve Anadolu masalları mekânsal farklılıklar yönünden ele alınarak değerlendirmeye tâbi tutulacaktır.

Gereçler ve Yöntemler

Bu çalışmada mekânsal değişimleri tespit etmek amacıyla motif sıralaması verilerek Kırgız hayvan masallarından altı adet masal, Anadolu hayvan masallarından altı adet masal, metinlerinden örnekler verilerek incelenecektir.

Kırgız Masalları:

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2021]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:2
Sayı/Issue:2

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

Karınca ile Tembel (1)

Motif Sırası:

1. Tembel bir adam, bir gün tembellik yaparken elinde bir karınca görür.
2. Adam, karıncaya başının neden büyük, belinin neden ince olduğunu sorar.
3. Karınca başında çok akıl olduğunu, çok çalışıp az yediği için belinin ince olduğunu söyler.
4. Tembel adam hayretler içerisinde, karıncanın bu kadar akıllı ve sabrı nereden bulduğunu merak eder.
5. Adam, otların arasında karıncayı arar. Ona akıllı, sabrı, gücü, kuvveti nereden bulduğunu sorar.
6. Karınca, adama sorduklarını bilmek istiyorsa onunla gelmesini söyler.
7. Tembel adam, emekleyerek karıncayı takip eder.
8. Karınca ve adam, önlerine çıkan kubat adındaki otun yanında dururlar.
9. Karınca, otun sadece ilkbaharın ilk aylarında çıktığını on beş günde yetiştiğini söyler.
10. Karınca, Tembel'e güçsüz düştükleri zaman kubat tohumu yediklerini, yavrularının ve kendilerinin güçlendiklerini söyler ve otun özelliklerini uzun uzun Tembele anlatır.
11. Kırk gün sonra Tembel adamın kafasına dank etmiş ve karnı küçülünce çantasını alarak yola çıkar.
12. Tembel gün geçtikçe iyileşmiş, çalışmaya başlamış. Karıncadan öğrendiği otları toplayarak hasta adamları iyileştirmiş ve saygın bir adam olmuştur. (İsmailova, 2021, s. 45 - 46).

İki Oğlak (2)

Motif Sırası:

1. Ak Oğlak ve Kara oğlak koşup oynarken kaybolur.
2. Kara oğlak Ak oğlağı ahmak olmakla ve kaybolmalarına sebep olmakla suçlar.
3. Kara oğlak, Ak oğlakla hiç ilgilenmez sürekli onunla alay eder.
4. Kara oğlak, devamlı yalan söyler ve Ak oğlağı küçümser.
5. Kara oğlak, kaybolunca Ak oğlağı muhtaç olur ve ondan yardım bekler.

6. Ak oğlak, sürünün geçtiği yerleri hatırlamaya çalışır ve Kara oğlağa dediğini yapmalarını yoksa öleceklerini söyler.
7. Kara oğlak, çok korkar.
8. Kara oğlak, Ak oğlağın teklifini kabul ederek onu takip eder.
9. Kardeşler dağın eteğine gelince karşılına tilki çıkar.
10. Tilki, onları kandırıp yemek için evine davet eder.
11. Ak oğlak, tepenin üstündeki kurdun kendilerini beklediğini gitmezlerse çok sinirleneceğini söyler oradan uzaklaşır.
12. Kardeşler, yollarına devam ederken karşılına kurt çıkar.
13. Kurt, ağzını açarak kardeşleri yemeye kalkar.
14. Ak oğlak, karşıdaki tepenin altında aslanın kendilerini beklediğini, gitmezlerse çok sinirleneceğini ve kurdu cezalandıracağını söyler.
15. Kurt, korkar ve oradan kaçır.
16. Oğlaklar, etrafa bakınca dağın yamacında bir koyun sürüsü görürler ve oraya giderler.
17. Sürünün yanında atı ve köpeğiyle çoban görünür.
18. Sürüyü gören oğlaklar melemeye başlar.
19. Çoban, iki oğlağı kucaklayıp onları her yerde aradığını söyler.
20. Çoban, Ak oğlağa ahmak diyenlerin ahmak olduğunu söyler. (Bakırcı, 2010, s. 728 - 730).

Kükük ile Zeynep (3)

Motif Sırası:

1. Guguk kuşu, ağacın tepesine yuva yapıp iki yavru çıkarır.
2. Birinin adı Kükük diğerrinin ise Zeynep'tir.
3. Yavrular büyür ve uçma zamanları gelir.
4. Yavrular uçma denemeleri yaparlar.
5. Kükük, uçmaya çalışırken ağaçtan düşerek yerdeki yarığın içine yuvarlanır.
6. Zeynep, ne yapacağını bilemediği için yuvada bağırır.
7. Kükük, kaybolur.
8. Kükük'ün annesi ve babası gelir onu aramaya başlarlar.
9. Yavruların annesi ve babası da yarığa düşerek kaybolur.
10. Yuvada yalnız kalan Zeynep, birkaç gün sonra yuvadan uçar.

Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarında Mekân Algısı

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

11. O günden sonra Zeynep, “ Kükük” diye ötmeye başlar.
12. Yer altında kalan Kükük ise kardeşini özleyerek her gün Zeynep’i arar.
13. Onlar öterek birbirlerini ararlar ama şafak söktüğünde Kükük, kardeşini gündüz aramaya niyet ederek yarığa döner.
14. Zeynep, kardeşini gece aramaya niyet ederek bekler.
15. İki kardeş birbirine kavuşamaz. (Aslan vd., 2017, s. 184).

Mağrur Tavşan (4)

Motif Sırası:

1. Aladağların eteklerinde, büyük bir ırmağın kenarında mağrur bir tavşan yaşar.
2. Tavşan, kurttan korkmadığını tilkiden korkmadığını söyler.
3. Tavşan övünürken kurt gelir, Mağrur, titreyerek kaçarken kurdun alnına çarpar.
4. Kurt da tavşandan korkar ve kaçır.
5. Tavşan, çalılıklara saklanır ve akşama kadar orada oturur.
6. Tavşan, akşam yuvasına döner ve arkadaşlarına kurttan korkup korkmadıklarını sorar.
7. Tavşanın arkadaşları onun çok cesur olduğunu ve kurdu korktuğunu söylerler.
8. Tavşan da kurdu vurduğunu ve onun beynini dağıttığını söyler.
9. Arkadaşları tavşanın kahramanlığına hayran kalır.
10. Arkadaşları tavşana kendilerini kurtardığı için teşekkür ederler ve tilkiyi de yok ederse rahat yaşayabileceklerini söylerler. (Brudnyy, vd., 2017, s. 269).

Aslan ile Tavşan (5)

Motif Sırası:

1. Sık ormanın karanlık bir yerinde korkak bir tavşan yaşar.
2. İninde yatarak nasıl gün geçireceğini düşünür.
3. Tavşan, cesaretini toplar ve ininden çıkar.
4. Tavşan, karşısında aslanı görür ve kaskatı kesilir.
5. Aslan, tavşanın yanına gelip onu yiyecekmiş gibi yapar.
6. Tavşan nasıl kurtulacağını çaresini arar.

7. Tavşan, aslana bir sırrı olduğunu ve kuyuda ondan büyük ve güçlü bir aslan yaşadığını söyler.
8. Tavşan, aslana “Önce büyük aslanla karşılaş senin gücünü göreyim sonra beni yersin” der.
9. Kuyudaki aslanın onu nasıl yiyeceğini anlatır.
10. Aslan hiddetlenir ve kuyuya gidip diğer aslanı öldürmek ister.
11. Aslan, kuyuda kendi yansımını görerek öbür aslan zanneder, kuyuya düşer ve ölür.
12. Tavşan, “ Tam bir aptalmışsın” deyip hoplaya zıplaya yoluna devam eder. (Karadavut, 2006, s. 101).

Karga ve Köstebek (6)

Motif Sırası:

1. Karga, yüksek bir ağacın tepesine konar ve yuva yapmaya başlar.
2. Köstebek topraktan çıkar. “Bu ağaca yuva yapma rüzgâr yuvanı düşürür.” der.
3. Karga, “Görmüyor musun? Bu en yüksek ağaçtır.” der.
4. Karga, Ağaca yuva yapıp yavrular ve ağaç rüzgârda sallanıp kırılır.
5. Ağaç yere yıkılır karganın yavrularını ezer.
6. Köstebek, kargaya “Benim tavsiyemi dinlemedin bana kör dedin ama ben toprağın altında ağacın çürük olduğunu gördüm” der. (Brudniy, vd. 2017, s. 324).

Anadolu Masalları

Tilki ile Kurt (1)

Motif Sırası:

1. Tilki, aç kalarak kurttan yardım ister.
2. Kurt, tilkiyi evine kabul eder.
3. Kurt uyurken tilki bütün yiyecekleri yer.
4. Kurt, buna çok sinirlenir ve tilkiyi suçlar.
5. Tilki, helva ve yağı yediğini inkâr eder ve kurtla iddiaya girer.
6. İddiaya göre kurt ile tilki ateşin karşısına oturmaya karar verirler kimin yağı erirse yağları o yemiştir ve evi o terk edecektir.
7. Kurt, teklifi kabul eder ve ikisi ateşin karşısına yatı uyurlar.

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

8. Sabah olunca tilki kurdun yağının eridiğini görür ve yiyecekleri onun yediğini söyler.
9. Kurt, evini terk eder ve her şey tilkiye kalır. (Alptekin, 1991, s. 13 -17).

Karga ile Keklik (2)

Motif Sırası:

1. Karga, kekliğe âşık olur ve onunla evlenmek ister.
2. Keklik, karganın leş yediğine ve çöplükte gezdiğini söyleyerek kendisine layık görmez.
3. Karga, leş yemeyip çöplüklerde gezmeyeceğine dair kekliğe söz verir.
4. Keklik ile karga padişahın huzuruna giderler. Karga orada alışkanlıklarından vazgeçeceğini söyleyerek padişaha söz verir.
5. Padişah, karga ile tilkiyi evlendirir.
6. Karganın canı sıkılır, karganın canı sıkılır leş yemeye giden arkadaşlarını göreyerek onların peşine takılır ve leş yer.
7. Keklik, kargaya nerede olduğunu sorunca leş yemeye gittiğini söyler.
8. Karga, keklikten habersiz leş yemeye devam eder ve yıkanarak eve gider.
9. Keklik, karga eve geldiğinde üstündeki pislikleri görür ve leş yediğini anlar.
10. Karganın sözünde durmadığını anlayan keklik, kargayla padişahın yanına gider.
11. Padişah, karganın üstündeki pislikleri görür ce onları boşar.
12. Keklik, su kenarına karga ise çöplüklere döner. (Alptekin, 1991, s.136-139).

Tilki ve Sincaplar (3)

1. Tilki, ormanda yaptığı yolculuktan dolayı çok acıdır.
2. Tilki, sincapları hatırlar ve onların yaşadığı yöne doğru gider.
3. Tilki, sincapları görünce onların başka bir yere taşındığını anlar.
4. Tilki, sincapları selamlayarak onlara göz aydınlığı verir.
5. Tilki, sincaplardan evlerini onlara göstermelerini rica eder.
6. Sincaplar, tilkiye evlerini gösterirler.
7. Tilki, sevinerek sincapların bulunduğu ağaca işaret koyar.

8. Tilki, ayrıldıktan sonra sincaplar işareti görürler.
10. Sincaplar, bütün ağaçlara işaretin aynısını koyarlar.
11. Tilki, yaptığı kötülüğün cezasını bulur. (Bakırcı, 2010, s. 488).

Cırcır Böceği ile Karınca (4)

Motif Sırası:

1. Cırcır böceği, bütün vaktini saz çalıp türkü söyleyerek geçirir.
2. Cırcır böceği, annesinin yanına giderek karıncanın kızını kendisine istemesini söyler.
3. Cırcır böceğinin, annesi, Karıncanın annesi Karakız'ın kızını kendilerine vermeyeceğini söyler.
4. Cırcır böceğinin annesi, oğluna karıncaların çok tertipli ve çalışkan olduklarını söyler.
5. Cırcır böceği, evlendikten sonra beraber çalışacaklarını söyleyince annesi de kızı istemeye gider.
6. Cırcır böceğinin annesi, karıncanın evindeki tertibi düzeni görünce ağzı açık kalır. Arpa, yulaf, burçak, gibi yiyeceklerin ayrı ayrı dizildiğini görür.
7. Karakız, cırcır böceğinin annesine niçin geldiğini sorar.
8. Cırcır böceğinin annesi, Karakız'a Allah'ın emriyle kızını oğluna istemeye geldiğini söyler.
9. Komşuları, cırcır böceğinin annesine ne cevap vereceklerini sorarlar.
10. Karakız, bir cevap vermediklerini fakat onların yazının kışının cırcırla geçtiğini kendilerinin ise çok yemekleri olduğunu söyler.
11. Cırcır böceğinin annesi, Karıncanın evine gider.
12. Karıncanın babası, altı ay azıklı, altı ay kalpaklıya kız vermeyeceğini söyler.
13. Cırcır böceğinin annesi, üzülerek evine döner.
14. Cırcır böceği, annesine üzülmemesini tuz torbasını başına takıp dağ başına çıkacaklarını söyler. (Alptekin, 1991, s. 48 – 49).

Koca- Nine ile Tilki (5)

Motif Sırası:

1. Bir koca ninenin bir ineği vardır, nine ineğinin sütünü sağarak geçinir.
2. Bir gün nine, sütü sağlar, sütü külekle avluya koyar ve işine gider.
3. Nine, döndüğünde bir bakar ki süt yok külek bomboştur.
4. Şöyle böyle derken nine, sütün kaybolma sebebini anlayamaz.

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

5. Nine bir sabah sütü saġar küleği avlunun ortasına koyar ve beklemeye başlar.
6. Nine, bir bakar ki sütü tilki içiyor. Nine eline satırı alır ve tilkinin kuyruğuna indirerek kuyruğu keser.
7. Tilki, Koca – Nine'ye kuyruđunu geri vermesi için yalvarır.
8. Nine, önce sütleri getirmesini sonra kuyruđunu vereceğini tilkiye söyler.
9. Tilki, koyuna giderek ondan süt vermesini ister.
10. Koyun, tilkiden ona çayır ve ot getirmesini sonra süt vereceğini söyler.
11. Tilki, çayıra gider ve ondan çayır ister.
12. Çayır, tilkiye üstünde oynamaları için kızları getirmesini sonra çayır vereceğini söyler.
13. Tilki, kızlara gidip çayırın üstünde oynamalarını yoksa çayır alamayacağını, Koyunun süz vermeyeceğini, ninenin de kuyruğunu vermeyeceğini söyler.
14. Kızlar da tilkiden inci isterler.
15. Tilki, kuyumcuya gider ondan inci ister inci alamazsa kızların çayıra gitmeyeceğini, çayırın ot vermeyeceğini, koyunun da süt vermeyeceğini söyler.
16. Kuyumcu, tilkiden yumurta getirmesini eđer getirirse inci vereceğini söyler.
17. Tilki, tavuklara gidip kuyumcuya vermek için yumurta ister.
18. Tavuklar, tilkiye kendilerine mısır getirirse yumurta vereceklerini söyler.
19. Tilki, mısır tarlasına gider, tarla da tilkiden ona su getirmesini ister.
20. Tilki, dereye gider ve mısır tarlası için su ister.
21. Dere, tilkiye suyu verir, tilki, suyu mısır tarlasına, mısırı tavuklara, yumurtayı, kuyumcuya, inciği kızlara, kızları çayıra, otu koyuna, sütü de nineye verir, nineden kuyruğunu alır ve çıkar gider. (Boratav, 2017, s. 29 - 31).

Ayağına Diken Batan Karga (6)

1. Bir karganın ayağına bir diken batar.
2. Karga, dikenini alır kocakarıya götürür.
3. Karga, nineye dikeninin saklamasını söyler.

4. Nine, karganın dikenini alır ve bir gün bekler.
5. Nine, dikenini ocağın üstüne koyar.
6. Bir akşam nine kandili yakarken fitilini kaçıtır.
7. Nine, kandilin fitilini çıkarmak için dikenini alır.
8. Nine, Fitili çıkarırken dikenini yakar.
9. Karga, gelir ve nineden dikeninin ister.
10. Nine, dikenle kandilin fitilini çıkarırken dikenin yandığını söyler.
11. Karga, pencerenin başına oturup beklemeye başlar.
12. Karga, nineden ya dikenini ya kandili vermesini ister.
13. Bu durum ninenin canına tak eder.
14. Nine, kandili kargaya verir.
15. Karga, kandili alır ve başka bir kocakarıya verir.
16. Karga, kocakarıya kandilini saklamasını söyler.
17. Kocakarı, gece inek sağmaya gider ve karganın kandilini yanına alır.
18. Nine, kandili ineğin arkasına koyar ve sağmaya başlar.
19. İnek, tekme vurur ve kandili kırar.
20. Aradan zaman geçer ve karga kandilini almaya gelir.
21. Nine, inek sağarken kandilin kırıldığını söyler.
22. Karga, pencerenin önüne oturarak kandilini istediğini söyler.
23. Ninenin kafası şişer ve ineği kargaya verir.
24. Karga, ineği alarak gider bir başka kocakarıya verir ve ineği saklamasını söyler.
25. Nine, günlerce bekler karga gelmez.
26. Oğlunu evlendirecek olan nine, ineği keser ve misafirlerine yedirir.
27. Günler sonra karga, ineğini almaya gelir.
28. Nine, kargaya kendisinin gelmediğini ineği kesip misafirlere yedirdiğini söyler.
29. Karga, pencereye tüner, nineye ya gelini ya ineği vermesini söyler.
30. Kocakarı, kargadan bıkar ve gelini kargaya verir.
31. Gelini alan karga, kaval çalan çobana rast gelir.
32. Karga, çobana düdüğü verirse ona gelini vereceğini söyler.
33. Çoban, düdüğü verir ve gelini alır.

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

34. Karga, "Aldım düdüğü, verim gelini" der.

35. Karga, bir düdük çalar, bir türkü söyler. (Boratav, 2017, s. 19 -21).

Bulgular

Mekân kelimesi, genel olarak varlıkların içinde buldukları yeri tanımlamaktadır. Bu doğrultuda incelenen masal metinlerinde tabiatta kendiliğinden var olan doğal mekânlar ile insan eliyle meydana getirilen yapay mekânların görüldüğü tespit edilmiştir. Tespit edilen mekân örnekleri metinlerden hareketle sıralı olarak çalışmada gösterilmektedir.

Kırgız Hayvan Masallarında Mekân İncelemesi

Karınca ile Tembel adlı masalda genel itibarla Kırgızların geleneksel yaşamlarına ait tabiat unsurları ağır basmaktadır. Örneğin:

"Gün ve ömür yarışıp yaşamın hangi sırrını arar ben bir sorayım." diye geçirip içinden otların arasında karıncayı aramış." (İsmailova, 2021, s. 45-46).

İki Oğlak adlı masalda ise doğaya ait mekân unsurları ağır basmaktadır:

"Ak oğlak ile Kara oğlak sağa sola koşturup etrafına bakmayarak sığıyorlarmış. Bir taraflarında çalılık, bir taraflarında dikenlik etrafta hiç koyun, keçi görünmüyormuş."

"Uzaklaşan sürüyü nasıl bulacağız, dağı aşarak yaylaya varmış olmalılar."

"Böylece Ak oğlakla Kara oğlak bir dağın eteğine gelmişler. Sağa sola bakmışlar ama görünürde hiçbir şey yokmuş."

"Bembeyaz bir oğlaksın. Ağabeyin de senin gibi. Yorulmuş olmalısınız bizim eve gidip yemek yiyelim."

"Tilki amca şu tepenin üstünde kara taşın altında kurt sizi bekliyor."

"Kurdu gören tilki nehir yatağına kaşmış."

"Kurt amca şu tepenin ardında, kara taşın altında aslan sizi bekliyor."

"Etraflarına bakınca dağın yamacında bir koyun sürüsü görmüşler." (Bakırcı, 2010, s.728 -730).

Kükük ile Zeynep masalında ise orman içindeki açık mekânlar görülmektedir:

"Bir varmış, bir yokmuş kuş ağacın tepesine yuva yapıp iki yavru çıkarmış."

"Kükük yuvanın kenarına çıkıp çırpınmaya başlamış, böyle yaparken Kükük ağaçtan yere düşmüş, sızlanarak bir yarığın içine yuvarlanmış."

“Bir müddet sonra Zeynep ile Kükük’ün annesiyle babası gelmiş ve Kükük’ün yardan düştüğünü duyunca arkasından onu aramaya gitmişler.”

“Kükük ise yeraltında yaşayarak yer üstünde kalan kardeşini özlediğinden devamlı “Zeynep” diyormuş.” (Aslan vd., 2017, s. 184).

Mağrur Tavşan adlı masalda ise genellikle tabiata ait unsurlar bulunmaktadır. Örneğin:

“Aladağların eteklerinde, büyük ırmağın kıyısında, çalılıkların arkasında bir mağrur tavşan yaşıyordu.” (Brudniy, vd., 2017, s. 296).

Aslan ile Tavşan masalında ise doğayla bütünleşen insan eli değmemiş mekânlar görülmektedir:

“Sık ormanın kenarındaki karanlık yerde bir tavşan yaşarmış. Korkak olduğu için ininden uzağa gidemezmiş.” (Karadavut, 2006, s.101).

Karga ile Köstebek isimli masalda, bir orman içindeki doğal mekânlar kahramanlara yaşam alanı oluşturmaktadır. Örneğin:

“Bir gün karga, yüksek bir ağacın tepesine kondu ve yuva yapmaya başladı. Bu arada yerin altından köstebek çıktı ve şöyle dedi:

“Karga, bu ağaca yuva yapma, rüzgâr yuvanı düşürür.”

“Karga, ağaca yuva yaptı, yavruladı fakat bir gün şiddetli bir rüzgâr esmeye başladı. Ağaç sallandı ve kırıldı.”

“Bu arada köstebek, yerin altından çıktı ve ölmek üzere olan kargaya şöyle dedi:

“Benim tavsiyemi dinlemedin, bana kör dedin ama ben toprağın altında bu ağacın köklerinin çürük olduğunu gördüm.” (Brudniy vd. 2017, s. 324).

Anadolu Hayvan Masallarında Mekân İncelemesi

Kırgız hayvan masallarına nazaran, Anadolu masallarında insan eliyle yapılmış mekânlar ya da yapay mekân isimleri daha sıklıkla görülmektedir. Bunun sebebi, Türklerin Batı’ya doğru göçleri sırasında kültür etkileşiminde bulunarak yerleşik hayata geçişi benimsemeleridir. Bu doğrultuda masallarda mekânsal olarak konargöçer yaşama ait tabiat unsurları görülmekle birlikte yerleşik hayat özellikleri taşıyan mekânlar daha çok öne çıkmaktadır. Örneğin:

Tilki ve Kurt masalında doğan olmayan mekânsal unsurlar görülür:

“Her tarafın karlarla kaplı olduğu bir kış mevsiminde kurt, bütün yiyeceklerini yazdan hazırlayarak evine girer.”

“Kapı çaldığında bir de bakar ki kurt gayet neşeli, ocağının kenarında oturmuş dinleniyor.”

“Çok acıkan tilki bunu fırsat bilerek evde yiyecek aramaya başlar.”

Kırgız ve Anadolu Hayvan Masallarında Mekân Algısı

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

“Ocağın kenarında yatalım hangimizin ocağa bakan tarafında yağı erirse suçlu odur.”

“Kurt, söyleyecek söz bulamaz fakat çok kızar. Evini terk edip gider. Böylelikle ev tilkiye kalır. Sıcak evde rahat rahat kışı geçirir.” (Alptekin, 1991, s. 34 – 37)

Karga ile Keklik masalında ise tabiata ait mekânsal unsurlar bulunmakla birlikte yerleşik hayata ait doğal olmayan mekânlarla da karşılaşmaktadır:

“Günlerden bir karga, keklige âşık olur fakat sürekli hayvan leşlerini yediği için kargayı kendisine layık görmez. Çünkü keklik günlerini dağda bayırda su kenarında geçirir.”

“Orada güzelce yıkanır, tertemiz olup çıktuktan sonra, evine döner.”

“Karga da yine önceki gün olduğu gibi pencereye oturup dışarıyı seyretmeye başlar.”

“Akşam olunca karga sürüden ayrılarak suyun başına gidip güzelce yıkanır.”

“Ey karga senin layık olduğun yer çöplükler, benim layık olduğum yerler ise su kenarlarıdır.” (Alptekin, 1991, s. 139).

Tilki ve Sincaplar adlı masalda ise görülen mekânlar sırasıyla aşağıda verilen cümlelerde görülmektedir:

“Günlerden bir ilkbahar sabahı tilki, ormanda yaptığı yolculuktan dolayı çok acıktır.”

“Tilki sincapların evlerine ulaştığında, sincapların eşyalarını hazırlayıp başka bir ağaca taşınmak için hazırlık yaptıklarını görür.”

“Vay be, ne kadar ilginç. Bana yeni evinizi göstermeyecek misiniz?” der. (Bakırcı, 2010, s. 488).

Cırcır Böceği ile Karınca masalında doğal mekânların yanı sıra yerleşik hayata ait mekân isimleri şu şekilde yer almaktadır:

“Evvel zaman içinde, Kalbur saman içinde bir cırcır böceği varmış, bütün vaktini ağaç başlarında saz çalıp türkü söyleyerek geçiren bu cırcır böceği, günlerden bir gün annesinin yanına vararak Karakız'ın kızı, karıncayı istemesini söyler.”

“Bunlar eve gelince cırcır böceği oğluna: “ Ah oğlum, gitsen de görsen evleri ağzına kadar yiyecek dolu.” der.

“Bir süre sonra cırcır böceğinin annesi tekrar karıncanın evine gider.”

“Gel anacığım gel, tuz torbasını başıma takayım, dağ başına çıkar, yeşil çamların arasında keyfime bakarım.” der. (Alptekin, 1991, s. 48 – 49).

Koca – Nine ile Tilki masalı incelendiğinde konargöçer hayat ile yerleşik hayat mekânları bir arada görülmektedir.

“Bir gün Koca - Nine sütünü sağmış, külekle avlunun artasına koymuş, işine gitmiş.”

“Bir sabah sütü sağdıktan sonra, küleği avlunun ortasına bırakıp bir köşeye gizlenmiş.”

“Çayır, çayır bana ot ver. Koyuna vereyim, koyun bana süt versin. Nineye vereyim, nine bana kuyruğumu versin.”

“Tilki, Kuyumcuya gitmiş.”

“Dere dere bana su ver, tarlaya vereyim.” (Boratav, 2017, s. 29 – 31).

Ayağına Diken Batan Tilki masalında aşağıda verilen örneklerde belirtildiği şekilde yerleşik hayata ait insan eliyle yapılan mekânlar görülürken tabiata ait bir mekân bulunmamaktadır.

“Yo... Ben dikenimi isterim.” Oturmuş pencerenin başına saatlerce karga.”

“Kocakarı aldırış etmemiş ama karga da tünemiş pencerenin kenarına.”

“Dağda bir çobana rast gelmiş. Kaval çalıyormuş çoban.” (Boratav, 2017, s. 19 – 21).

Elde Edilen Verilerin Karşılaştırılması

Kırgız ve Anadolu halkları aynı kültür hazinesinin birer parçası olmakla birlikte yaşamları buldukları coğrafyaya göre şekillenmektedir. Aşağıda verilen tablolarda yer alan verilere göre, Kırgız hayvan masallarında konargöçer yaşama ait doğal oluşumla meydana gelen mekânlar öne çıkmaktadır. Anadolu hayvan masallarında ise insan eliyle yapılan yapay mekânlar görülmektedir. Bu da göstermektedir ki Türkler, doğudan batıya doğru göç ederken konargöçer hayatla birlikte yerleşik hayatı da benimsemişlerdir, kendilerine buldukları coğrafyanın yapısına ve kültürüne göre yeni bir yaşam şekli oluşturmuşlardır.

Kırgız Hayvan Masallarında Konargöçer Hayata Ait Mekânsal Unsurlar	Kırgız Hayvan Masallarında Yerleşik Hayata Ait Mekânsal Unsurlar
Karınca ile Tembel Mekân: otların arası.	Karınca ile Tembel Mekân: _

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

İki Oğlak Mekân: çalılık, dikenlik, yayla, dağ, dağın eteği, tepenin üstü, kara taşın altı, nehir yatağı, tepenin ardı, dağın yamacı	İki Oğlak Mekân: ev.
Kükük ile Zeynep: Mekân: ağacın tepesi, yuvanın kenarı, yarığın içi, yar, yeraltı.	Kükük ile Zeynep Mekân: _
Mağrur Tavşan Mekân: Aladağların etekleri, büyük ırmağın kıyısı, çalılıkların arkasındaki yuva.	Mağrur Tavşan Mekân: _
Aslan ile Tavşan Mekân: Ormanın kenarındaki karanlık yer, in.	Aslan ile Tavşan Mekân: _
Köstebek ve Karga Mekân: ağacın tepesi, yuva, yerin altı, toprağın altı.	Köstebek ile Karga Mekân: _

Anadolu Hayvan Masallarında Konargöçer Hayata Ait Mekânsal Unsurlar	Anadolu Hayvan Masallarında Yerleşik Hayata Ait Mekânsal Unsurlar
Tilki ile Kurt Mekân: _	Tilki ile Kurt Mekân: ev, köşe, ocağın kenarı.
Karga ile Keklik Mekân: su kenarı, dağ, bayır.	Karga ile Keklik Mekân: çöplük, pencere, ev.
Tilki ile Sincaplar Mekân: orman.	Tilki ile Sincaplar Mekân: ev.
Cırcır Böceği ile Karınca Mekân: ağaç başları, dağ başı,	Cırcır Böceği ile Karınca Mekân: ev.

yeşil çamların arası.	
Koca- Nine ile Tilki Mekân: çayır, dere.	Koca- Nine ile Tilki Mekân: avlunun ortası, kuyumcu, mısır tarlası.
Ayağına Diken Batan Karga Mekân: dağ.	Ayağına diken Batan Karga Mekân: pencerenin başı, pencerenin kenarı.

Sonuç

Masallar, insanların ait olduğu kültür çevresini ve sosyal yaşamını kapsayan edebi bir anlatı türüdür. Masallar aracılığı ile insanlar, sahip oldukları dili, maddi ve manevi kültürel değerlerini geleceğe aktarırlar. Bu bağlamda masallar geçmişle gelecek arasında köprü vazifesi görürler. Her toplumun kendi kültür çevresinde meydana gelerek şekillenen örf, adet ve gelenekler, masallar kanalı ile nesilden nesle aktararak toplumların milli hafızasını canlı tutarlar. Bu sebeple, masallar geçmişten geleceğe ışık tutan bir ayna gibidirler. Önceleri tek bir kaynaktan yayılan bu tür, insanların kitlesel hareketleriyle birlikte yayılarak çeşitli coğrafyalarda anlatılageldiler ve geliştiler. Bunun için bir bölgede bilinen masalın benzerine başka bir bölgede rastlamak mümkündür. Özellikle akraba toplumlar arasında bu özelliğe daha sık rastlanmaktadır.

Bu minvalde, Kırgız ve Anadolu Türkleri de akraba toplumları oluşturmaktadırlar. Aynı kültür kaynaklarından beslendikleri için iki toplum arasında maddi ve manevi değerler bakımından pek çok ortak yön bulunmaktadır. Zaman içinde Türklerin Orta Asya'dan Batı'ya doğru göç etmesi sebebiyle Türkler sahip oldukları öz kültür değerlerini de gittikleri coğrafyalara taşıdılar. Kültürleme ve kültürlenme yoluyla yaşadıkları coğrafyanın hayat tarzını bünyelerine alarak etkileşimde bulundular. Bahsi geçen konunun açık örneklerine edebi metinlerin incelenmesiyle de ulaşılabilir. Örneğin, Kırgız hayvan masalları ve Anadolu hayvan masallarına bakıldığında kültür farklılaşması bariz bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Kırgız hayvan masalları ve Anadolu hayvan masalları üzerinde yaptığımız karşılaştırmalı incelemede, Kırgız masallarında geleneksel (konargöçer) yaşama ait doğada kendiliğinden var olan ya da insan eli değmeden meydana gelen tabii mekânlar ağır basmaktadır. Anadolu masallarında ise tabiata ait mekânlar bulunmakla birlikte yerleşik hayat unsurlarını içeren mekânlar daha ağırlıklı bir şekilde görülür. Bu bağlamda yapılan çalışmadan ve elde edilen bulgulardan yola çıkarak denilebilir ki Kırgız hayvan masalları, Anadolu hayvan masallarına göre geleneksel yaşam

(Perception of Place in Kyrgyz and Anatolian Animal Tale)

şeklini korurken Anadolu masalları daha çok kültürel etkileşime maruz kalmıştır. Bunun sebebi Anadolu'nun pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olması ve çeşitli kıtalar üzerinde köprü vazifesi görmesidir. Bu nedenle edebi kültürümüzün ayrılmaz bir parçası olan ve unutulmaya yüz tutan yöresel masallar bir an önce derlenerek kayıt altına alınmalıdır. Çünkü her masal kültürel bir hazinedir ve toplumların kimlik hafızasını canlı tutan en eğlendirici ve etkili uyarıcıdır.

Kaynakça

- ALPTEKİN, A. B. (1991). *Hayvan Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- ASLAN, A. - ARAPOVA A. (2017). *Kırgız Masalları*. Konya: Kömen Yayınları,.
- BACAKLI, Y. vd. (2016). Divanü Lügati't-Türk'ün Yazılma Amacı Üzerine Bir Değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. C. 5, S.8, s.3259 -3267.
- BAKIRCI, N. (2010). *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Elazığ: Manas Yayıncılık.
- BORATAV, P. N. (2016). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- BORATAV, P. N. (2017). *Az Gittik Uz Gittik*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- BRUDNIY, vd., (2017). *Kırgız Masalları ve Efsaneleri*. (Çev. BUYAR, C. vd.) Ankara: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- ÇAYMAZ, G. (2019). Kırgız ve Anadolu Masallarındaki Hayvan Motifleri ile Bu Masalların Dil ve Üslup İncelemesi. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Merkezi.
- İSMAİLOVA, C. (2021). *Kırgız Çocuk Edebiyatından Seçmeler Masal – Öykü – Şiir*. Ankara: Bengü Yayınları.
- İŞCANOĞLU, B. İ. (2019). *Kırgız Masal Mekânında Kadın*. Motif Uluslararası Genç Halkbilimciler ve Türk Dünyası Kongresi 15-16 Mayıs, Eskişehir. https://www.academia.edu/40565554/KIRGIZ_MASAL_MEK%C3%82NINDA_KADIN_Women_In_Kyrgyz_Tales_MOTIF_ULUSLARARASI_GEN%C3%87_HALKB%C4%B0L%C4%B0MC%C4%B0LER_VE_T%C3%9CRK_D%C3%9CNYASI_KONGRES%C4%B0_15 erişim tarihi: 16.10.2021.
- KAPAĞAN, E. (2015). *Kırgız Şiirinde Ekim Devrimi, Devrimi Hazırlayan ve Kabul Görmesini Sağlayan Sebepler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARADAVUT, Z. (2006). *Kırgız Masalları*. Konya: Kömen Yayınları.

KUNDAKCI, M. (2019). "Kırgız Şiirinde 'Akan Su' Akımı ile Yapılan Tabiat Güzellemesinin Çağrışımları Üzerine (Ceñicok Kökö Uulu, Togolok Moldo ve Barpı Alıkulov'un Şiirleri Örneğinde). *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, S.42, s.203-218.

KUNDAKCI, M. (2020). "Kargışların Dini, Sosyolojik ve Psikolojik Temelleri Üzerine Bir Değerlendirme". *trk dergisi*, C.1, S.1, s.1-12.

